

Zaterdag 4 september 1915 – ochtendeditie

Het Franse vliegwezen.

Parijs, 3 september. Een mededeling van de minister van marine geeft een uiteenzetting van de rol, door de maritieme luchtvaart van Frankrijk, in deze oorlog gespeeld. Zij opereert tegelijkertijd in Frankrijk, Egypte, Syrië en de Adriatische Zee.

In het noorden van Frankrijk bewaken onze vliegeschaders de kust en de volle zee; zij zoeken vijandelijke duikboten op en vallen ze aan en bombarderen hun basissen.

De vorige week hebben onze marinevliegers ondanks een verwoede beschieting meer dan 300 bommen van 90 mm geworpen op de Duitse vlootbasissen aan de Belgische kust. Voorts hebben ze de 25^e augustus deelgenomen aan het bombardement van het bos van Houthulst met een eskader van 60 vliegtuigen, die alle ongedeerd zijn teruggekeerd.

De Deutsche Wochenzeitung für die Niederlande und Belgien zegt, van een gezien Zwitsers rechtsgeleerde de naam te hebben vernomen van de schrijver van "J'accuse", nl. Richard Grelling, een wegens duistere praktijken uit Berlijn gevlucht advocaat. Na zijn vlucht woonde hij verscheidene jaren te Florence en te Parijs. Bij het uitbreken van de oorlog kreeg hij van de Parijse politie een "permis de séjour" en schreef daar zijn boek, waartoe hem van regeringswege rijkelijk bouwstof werd verleend.

Wij ontvingen: "L'action de l'armée belge pour la défense du pays et le respect de sa neutralité". Het behelst het rapport van het opperbevel van het Belgische leger van 31 juli tot 31 december 1914, met schetsen toegelicht.

De Hollandse grenswacht onder Wolder heeft zich gisterennacht verplicht gezien te vuren op een persoon, die bij een poging om de grens te overschrijden geen gevolg gaf aan haar aanroepen. De man werd door een kogel in het achterhoofd getroffen. Gistermorgen naar Calvariënberg te Maastricht vervoerd, is hij daar spoedig overleden. Het blijkt te zijn de 38-jarige Arm. St., uit Riemst (België); hij had een kleine hoeveelheid spek over de grens willen brengen.

Een tweede Belgisch grijsboek.

De Belgische regering heeft enige tijd geleden onder de titel "Correspondance relative à la guerre de 1914-1915" een tweede grijsboek doen verschijnen. Wij hebben het nog steeds niet ontvangen, maar willen nu toch niet langer wachten met, aan de hand van uittreksels in de Engelse pers, iets van de inhoud mede te delen. Deze blijkt in hoofdzaak te bestaan uit telegrammen van Belgische gezanten aan Davignon, de Belgische minister van buitenlandse zaken. Telegrammen van baron Beyens, de gezant te Berlijn, nemen een voorname plaats in.

In het eerste telegram geeft baron Beyens uiting aan zijn vermoeden dat Duitsland mede de hand had in het Oostenrijkse ultimatum aan Servië. "Het is hoogst onwaarschijnlijk – meldt hij – dat Oostenrijkse staatslieden tot zulk een stap besloten, de gevaarlijkste zet die hun diplomatie nog tegen een Balkanstaat had gewaagd, zonder hun collega's te Berlijn te raadplegen en de toestemming te krijgen van keizer Willem. De angst en de afkeer die hij tegen koningsmoord koestert, verklaren waarom de keizer zijn bondgenoten de vrije hand heeft gelaten, ten spijt zelfs van het gevaar van een Europese oorlog."

Twee dagen later zond baron Beyens per bijzondere koerier een nieuw bericht aan zijn regering:

“Aan herhaalde besprekingen, die ik met de Turkse, Nederlandse en Griekse gezanten en de Engelse zaakgelastigde heb gehad, ontleen ik het vermoeden dat het Servische ultimatum een zet was, die tussen Wenen en Berlijn werd voorbereid, of liever hier ontworpen en uitgevoerd te Wenen. Daar ligt het grootste gevaar. Vergelding voor de moord op de Oostenrijkse aartshertog en de pan-Servische propaganda louter als voorwendsel. Het beoogde doel zou, buiten de vernietiging van Servië en de al-Slavische droombeelden, zijn een dodelijke stoot toe te brengen aan Rusland en Frankrijk, in de hoop dat Engeland zich van de strijd afzijdig zou houden.

“Ter rechtvaardiging van dit vermoeden dien ik u te herinneren aan de mening, die bij de Duitse generale staf heerst, dat namelijk een oorlog met Frankrijk en Rusland onvermijdelijk en nabij is, een mening, die zij de keizer hebben weten te doen delen. Deze oorlog, innig gewenst door de militaire en pan-Germaanse partij, zou naar het oordeel van deze partij thans aanvaard kunnen worden onder omstandigheden, die buitengewoon gunstig zijn voor Duitsland en die zich niet spoedig meer zullen voordoen. Duitsland heeft zijn militaire uitbreiding volgens de wet van 1912 voltooid en voelt bovendien dat het niet tot in het oneindige toe met Frankrijk en Rusland een wedstrijd in bewapening kan volhouden, die het tenslotte te gronde zou richten. De “Wehrbeitrag” is een teleurstelling geweest voor de Duitse regering, waaraan het de grenzen van de nationale rijkdom heeft getoond.”

De gezant wijst er dan op, dat Rusland de fout heeft begaan zijn macht te tonen voordat het zijn militaire organisatie had voltooid en de spoorwegen mist om zijn macht te ontplooiën, terwijl het in Frankrijk hapert aan zwaar geschut, dat over de veldslagen schijnt te zullen beslissen. En Engeland is verdeeld door binnenlandse onlusten en de Ierse kwestie. De gezant herhaalt dan zijn vermoeden dat Duitsland afwist van het ultimatum. Het ware eenvoudig ondenkbaar

dat de nota, die bestemd was onvermijdelijk en onmiddellijk tot oorlog te leiden, zonder medeweten van de Duitse regering werd opgesteld. Hij vindt hierin bevestiging door de gelijktijdige weigering van de Duitse en Oostenrijkse regeringen aan Servië om de tijd tot overdenking te verlengen.

De volgende dag had baron Beyens een onderhoud met Zimmermann, de onderminister van buitenlandse zaken. Deze verzekerde dat Duitsland zijn bondgenoten steun had toegezegd, in geval een andere natie hem in de weg zou treden, en het zou zijn belofte houden. "Indien Rusland zijn leger mobiliseert" – aldus Zimmermann, volgens Beyens – "zullen wij het onze mobiliseren, en in dat geval zal er een algemene oorlog van komen, een oorlog die heel centraal Europa en het Balkanschiereiland zal omvatten, want de Roemenen, Bulgaren, Grieken en Turken zullen de verzoeking niet kunnen weerstaan er aan deel te nemen, de een tegen de ander."

Op 29 juli maakte Beyens gewag van Grey's mededeling aan Lichnowsky, de Duitse gezant te Londen, dat indien er een Europese oorlog uitbrak, geen der zes grote mogendheden onverschillig kon blijven. Deze mededeling vernietigde volgens Beyens voor goed de in Duitse regeringskringen en ook in de pers gekoesterde illusie, dat Engeland zijn onzijdigheid zou bewaren.

De gebeurtenissen wikkelden zich nu snel af; daaronder ook het ultimatum aan België. Baron Beyens kreeg het bericht van zijn regering en begaf zich naar de Wilhelmstrasse om von Jagow opheldering te vragen. Von Jagow antwoordde o.m.:

"Een volstreekte noodzakelijkheid heeft ons gedwongen u deze eis te stellen. Het heeft de keizer en zijn regering veel leed gedaan om hiertoe over te gaan. Wat mijzelf betreft, het is het pijnlijkste, het wreedste besluit, dat ik in mijn hele loopbaan heb moeten nemen.

Maar de doortocht door België is een zaak van leven of dood voor Duitsland. Het moet zo snel mogelijk met Frankrijk klaar zijn en het volkomen vernietigen, om in staat te zijn zich tegen Rusland te keren; anders zal het zelf tussen hamer en aambeeld raken. Wij hebben vernomen, dat het Franse leger zich opmaakte om door België te trekken en ons in de flank te vallen. Wij hadden dit te voorkomen.”

Beyens verzekerde hierop dat Frankrijk formeel beloofd had België's onzijdigheid te eerbiedigen, mits Duitsland dit ook zou doen.

Von Jagow erkende dat aan België niets te verwijten viel en dat zijn houding steeds correct was geweest. “Indien het Belgische leger ons toestaat vrij door te trekken” – zegde von Jagow verder – “zonder de wegen te vernielen, de bruggen en tunnels op te blazen, en wanneer het op Antwerpen terugtrekt zonder een poging te doen om Luik te verdedigen, beloven wij niet alleen de onafhankelijkheid van België en leven en eigendom der bevolking te eerbiedigen, maar ook u schadeloos te stellen voor de verliezen die ge lijdt.” Op Beyens' verontwaardigd antwoord en een beroep op von Jagow zelf, verklaarde deze tenslotte dat hij als particulier persoon België's antwoord begreep, maar als minister had hij hierover geen mening te uiten. Toen Beyens had opgemerkt dat Duitsland Engeland tegenover zich zou vinden, indien het België aantastte, haalde von Jagow de schouders op.

Het grijsboek behelst ook telegrammen van de Belgische gezant te Wenen, die eveneens Duitsland achter het Servische ultimatum zocht. Ook te Wenen verwachtte men dat Engeland onzijdig zou blijven.

De Belgische gezant te St.-Petersburg deelt mede wat de Franse gezant aldaar over het verloop der onderhandelingen tussen Duitsland, Rusland en Oostenrijk, vlak voor de oorlog, heeft

vernomen. Minister Sasonof zou de Duitse gezant herhaaldelijk verzocht hebben een enkel verzoenend woord te spreken, waarmee Rusland bemiddelend bij Oostenrijk zou kunnen optreden in de kwestie van het ultimatum aan Servië, maar de Duitse gezant weigerde steeds.

Wanneer wij de verzameling diplomatieke bescheiden zelf ontvangen hebben, zal er wellicht aanleiding zijn er nog nader op terug te komen.

Briefwisseling met België.

De directeur-generaal der posten en telegrafie maakt bekend, dat onder dezelfde voorwaarden en bepalingen, als waaronder tot nu toe post uit Nederland kan worden verzonden naar Brussel, Luik, Verviers, Antwerpen, Hasselt en Welkenraedt, de drie eerstgenoemde plaatsen met voorsteden en omliggende plaatsen, voortaan ook verzending kan geschieden naar Turnhout en naar voorsteden en omliggende plaatsen van Antwerpen, Hasselt en Turnhout.

Zaterdag 4 september 1915 – avondeditie

De toekomst van België.

Prof. dr. J. G. Sleeswijk, die – naar men weet, onlangs een reis heeft gemaakt naar Duitsland en daarvan de “reisindrukken” publiceert in De Toekomst, brengt daarin ditmaal ook de toekomst van België na de oorlog ter sprake. Hij deelt o.m. het volgende mee:

Wat nu het lot van België betreft; ik durf met stelligheid te voorspellen, dat diegenen van onze landgenoten die ons volk deels

bang maken, deels ophitsen met het spook van de Duitse landhonger ons bedreigen met “het begin van ons einde” – ik durf voorspellen, zeg ik, dat zij volkomen zullen worden gelogenstraft. Door niemand heb ik inlijving van Belgisch grondgebied bij Duitsland horen verdedigen. Dit is geen toeval, want ik heb mijn licht allerminst bij één politieke groep opgestoken. Zij, die achter de schermen kunnen zien, achten annexatie van België uitgesloten. En volmondig kwam de erkenning er bij hen uit: “In het assimileren van vreemde volken zijn wij niet gelukkig geweest.” Men ziet tegen nieuwe experimenten op.

Dit wil natuurlijk niet zeggen, dat men België niet zal beschouwen als een kostbaar pand, dat zeker belangrijke compensaties waard is. Hoe langer de bezetting duurt hoe hoger de losprijs zal moeten zijn! Toch is hiermee nog lang niet alles gezegd. Want hier ligt het kritieke punt – een volkomen herstel van het koninkrijk België gelijk het was voor de oorlog, ook dat is uitgesloten zolang Duitsland nog invloed zal kunnen uitoefenen op de loop der vredesonderhandelingen. Aan dit denkbeeld zal men zich moeten gewennen. Zelfs een democraat als Neumann is van mening, dat Duitsland de kracht heeft te zorgen, dat België niet meer zal kunnen zijn een centrum voor Frans-Engelse politieke intriges. België, zoals het was voor de oorlog, was een blijvend gevaar voor de rust van Duitsland, en voor de Europese vrede.

Intussen, ook al is men het eens over deze beide uitersten: geen volkomen herstel en geen annexatie, - hierin ligt nog slechts een dubbele ontkenning. Maar bij het antwoord op de vraag: wat dan wel? – daar komen eerst de moeilijkheden.

Het aanstaande vredescongres zal over België moeten beschikken, gelijk het congres van Wenen dat deed.”

Prof. Sleeswijk schrijft over het Belgische vraagstuk en de belangen die Nederland daarbij heeft nog meer. Men kan dat vinden in de Toekomst van 4 september.

De in België verschijnende bladen bevatten de volgende mededeling van de Duitse overheid in aansluiting aan de door ons medegedeelde verordening betreffende het weigeren van arbeid door Belgen:

De verordening tegen het leeglopen is van algemene betekenis. Zij bedreigt diegene, die over zijn behoefte tegenover de bevoegde beambte valse aangiften doet met ten hoogste zes weken gevangenis en met een geldboete gaande tot duizend tweehonderd vijftig frank; diegene, die ondanks zijn onderstand zonder wettige reden weigert een hem aangeboden, met zijn werkvermogen strokend werk te aanvaarden of voort te zetten, met veertien dagen tot zes maanden gevangenis, degene, die de werkstaking in de hand werkt, treft de ook in de andere verordening voorziene straf.

Beide verordeningen bepalen, dat, in geval gemeenten, maatschappijen of andere inrichtingen door onderstand enz. de werkstaking begunstigen, de straf de leidende personen treft. Beide verordeningen bevatten verder de gemeenschappelijke bepaling, dat geldsommen, waarvan het bewezen is dat zij tot ondersteuning van een werkstaking moeten dienen, ten bate van het Belgisch Rood Kruis aangeslagen worden.

In alle gevallen is er natuurlijk alleen sprake van behoorlijk betaald werk. Dat werkzaamheden, die volgens de Haagse Conventie van de bevolking niet kunnen geëist worden, uitgesloten zijn, is in beide verordeningen ondubbelzinnig uitgesproken.

Beide verordeningen worden terstond van kracht.

Bevoegd zijn voor de “Verordeningen betreffende het uitvoeren van in het openbaar liggende werken”, de Duitse krijgsrechtbanken en krijgsoverheden, voor de “Verordening tegen het leeglopen” de strafkamers der Belgische rechtbanken van 1^e aanleg.